

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**

Sóc un kikuiu

PERFIL

NGUGI WA THIONG'O ÉS UN DELS NOMS QUE ELS ÚLTIMS ANYS SONEN PER AL PREMI NOBEL DE LITERATURA. RAIG VERD PUBLICA PER PRIMERA VEGADA UN LLIBRE SEU EN CATALÀ, LES MEMÒRIES D'INFANTESA 'SOMNIS EN TEMPS DE GUERRA'

DAVID VIDAL
CASTELL

La literatura ens enganya; aquesta és la nostra sort. No ens enganya perquè, tot sovint, ens parli des de la ficció –perquè és així com explora exhaustivament la radical ambigüitat humana–. Ens entabana perquè sembla que ens parla d'un altre i, en realitat, sempre ens parla de nosaltres mateixos. Per això vam pensar que Alekséievitx ens parlava de la Guerra de l'Afganistan o de Txernòbil però ens parlava de la nostra por als canvis, de la incertesa (i la fortalesa) de l'amor, de la solidaritat. També semblava que Salinger ens parlava de la peripècia d'un adolescent que fugia al Nova York dels anys 40, però en canvi hi vivíem el descobriment de com és sentir-se sol i estrany al món. Ngugi wa Thiong'o, au-

tor kenià de referència en la literatura i la cultura postcolonial, pràcticament desconegut aquí, però que va sonar a les travesses per al últim Nobel, ens explica en aquestes memòries com era ser un nen a la regió dels kikuiu, a Kènia, en un moment de canvi històric, amb l'aparició del moviment insurrecte dels Mau Mau i la independència final de la metròpoli.

Com Stefan Zweig a *El món d'ahir*, o com Gaziell a *Tots els camins duen a Roma*, el lector treu el cap per un món que ja no existeix. Veiem, a través dels ulls ingenus i astorats d'un nen, com és créixer en una família polígama kikuiu, rural i tradicional, en un poblat de cabanes, amb diverses mares i germans, havent de córrer 15 quilòmetres cada dia per anar a escola. Com és viure en el món de la literatura oral, dels contes a la vora del foc. Quan Thiong'o ens explica com son pare va repudiar sa mare, o com s'organitzaven les castes a partir del nombre de cabres, no ens sembla gaire diferent –sent absolutament diferent– del que sentim quan Pla ens explica a *El quadern gris* la seva estupefacció davant dels ritus higiènics de sa mare. Quin gust, sentir-nos un kikuiu més, enumar la ufanor verda del bosc vora el poblat, l'olor del moniato calent; quina aventura girar cada full, anar amb ell a una escola karinga, és a dir, a una escola que no ensenyava només perquè els nadius fossin mà d'obra barata dels blancs, sinó per cultivar-los íntegrament i fer-los autosuficients. Des de la seva alçada, ens atemorim pel silenci de l'avi que el crida cada matí per prendre el te i perquè posi en paraules els seus somnis, vestit amb un sac tradicional nuat a l'espatlla i descalç. Ngugi té un do

SOMNIS EN TEMPS DE GUERRA
NGUGI WA THIONG'O
RAIG VERD
TRADUCCIÓ DE JOSEFINA CABALL
256 PÀG. / 21,90 €

per al cant i per a l'escriptura, però també té un germà gran que es fa *mau mau*; els kikuiu ja n'estaven tips, de ser expulsats de les seves terres per l'home blanc.

Un autor popular i extracranònic

Que diferent és aquesta Àfrica de la dels contes amb tenda de campanya, elefant i el Kilimanjaro al fons de Hemingway; dels porxos d'Isak Dinesen on els blancs beuen llimonada i escruten la posta de sol entre les acàcies; fins i tot és diferent de la d'altres –molt valuosos– premis Nobel africans, com Nadine Gordimer i J.M. Coetzee. I en canvi, com ens recorda l'Àfrica dels reportatges de Xavier Aldekoa a *Océano Àfrica* o a la d'*Eben*, de Ryszard Kapuscinski, o a les *Àfricas* de Bru Rovira. I tot això Ngugi wa Thiong'o ho fa en una prosa fresca i suau, transparent i aromàtica com l'oratge en un d'aquests camps de te on aquells infants s'hi deixaven l'esquena. Thiong'o és una fèrtil connexió entre la cultura oral tradicional africana i la cultura escrita; popular, extracranònic: un Bob Dylan africà.

El llibre acaba amb la seva entrada a l'Alliance High School, la millor escola del país. A pocs dies d'anar-hi, li falta una cosa que mai no ha dut: sabates. Una de les seves germanes, la Njoki, el crida i li dóna tots els seus miserables estalvis. Ngugi recorda que l'havia mortificat amb un joc infantil temps enrere. Així que li diu: perdona'm. Ella ni se'n recordava, esclar, eren criatures! I la Njoki fa una cosa que, des que havia perdut el seu nòvio en un accident, no feia mai: somriure. "Sempre que porto sabates –ens diu Ngugi– recordo aquell somriure". Ara que som kikuiu, en volem més! ♦♦

THIONG'O ENS EXPLICA COM ERA SER UN NEN A LA REGIÓ DELS KIKUIU, A KÈNIA, EN UN MOMENT DE CANVI HISTÒRIC, ELS ANYS 50

WIKIPEDIA

Contra la literatura de diumenge

ALBERT FORNS

Segur que recorden, a l'inici del *Quadern gris*, la conversa sobre la literatura de diumenge (24 de març del 1918). El

botiguer Gori (Bofill de Carreras), entestat a llegir "estampetes evaporades i evanescents", sermoneja el nostre heroi explicant-li que la literatura "serà sempre una cosa de diumenge a la tarda, que és el moment de la setmana en què es produeix la possibilitat que la gent vulgui distreure's". A partir d'aquest moment l'obra de Pla serà una lluita contra aquesta literatura feta a estones perdudes, contra la literatura feta per aficionats i el seu pro-veçalejar de vitrina.

A les *Breus notes sobre literatura Bloom* de Gonçalo M. Tavares hi tornem a trobar l'escriptura dominical de Pla, i un atac tant o més aferrissat contra la literatura d'engreix. Per al portuguès, el llenguatge de diumenge és aquell escriure que no avança. "És el llenguatge que es passeja per on sempre s'ha passejat i cada vegada diu: que maco!"

Amb una sornegueria similar a la de Pla, el manifest-diccionari de Tavares estableix quin hauria de ser l'ABC –o l'ADN– del bon escriptor. Endreçades alfabèticament –abstracte, acumular, adipositat, aristocràcia, etc.– hi trobem 62 definici-

ons que funcionen com coordenades del que ell entén que hauria de ser la literatura en majúscules. Les definicions aforístiques adverteixen contra el paternalisme de qui escriu donant consells, i també contra la prosa diluïda i resumible: "Si un text és reduïble a un esquema, per què presentar un llibre?" L'escriptor portuguès defensa la crueltat,

la brutalitat que faci única cada frase. En aquest sentit, recomana substituir les frases canines –aquelles preparades per obeir el lector– per les frases llop o frases tigre, i "que el lector que provi de ficar-hi el cap". Tot

BREUS NOTES SOBRE LITERATURA-BLOOM
GONÇALO M. TAVARES
PERISCOPI
TRAD. PERE COMELLAS
136 PÀG. / 9,90 €

i l'aparença de divertiment lleuger, el diccionari tecnicoliterari tavaresia és ple de definicions profundes i conceptes per emmarcar, cada lector triarà els seus preferits. Defineix les frases "adiposes" com frases que fan panxa, plenes de "paraules sofà", i estableix un règim estricte per als amants d'escriure descripcions –"Les paraules no han de fer turisme, una frase no pot ser una fotografia"–, i també severes restriccions per als amants de l'exotisme i les localitzacions: "L'única geografia de la literatura és la frase, la paraula".

Després de *L'aigua és això*, el discurs de David Foster Wallace que inaugurava els Periscopis de butxaca, n'arriba la segona entrega, que perfectament podrien haver titulat *La literatura és això*. ♦♦